مقاله تحقیقی

دوفصلنامه آموزش پزشکی
مرکز مطالعات و توسعه آموزش علوم پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی بابل
دوره دوم، شمارهٔ ۲، بهار و تابستان ۱۳۹۳، صفحه ۲۹-۲۲

بررسی نگرش فارغ التحصیلان رشته ی داروسازی شاغل در شهر اصفهان در مورد تأثیر پایان نامه در آینده ی شغلی آنها

سیدابوالفضل مصطفوی(PharmD, PhD)[*1]، نفیسه پرورش(PharmD)[2]

۱- گروه فارماسیوتیکس دانشکده داروسازی و علوم دارویی، مرکز تحقیقات علوم دارویی دانشگاه علوم پزشکی اصفهان، ایران
۲- دانشکده داروسازی و علوم دارویی، مرکز تحقیقات علوم دارویی دانشگاه علوم پزشکی اصفهان، ایران

دریافت :۹۳/۲/۱۳، اصلاح: ۹۳/۵/۱۴، پذیرش: ۹۳/۵/۱۸

خلاصه

سابقه و هدف: دانشجویان دوره ی دکتری عمومی داروسازی موظفند در پایان تحصیلات خود یک اثر تحقیقاتی در زمینه های مرتبط با این رشته ارائه دهند. اکثر موضوعات مربوط به پایان نامه های داروسازی در ارتباط با ارائه خدمات در داروخانه نبوده و به صورت تحقیقات پایه ای در دیگر زمینه های تحقیقاتی مرتبط می باشد. بررسی و شناخت میزان تأثیر پایان نامه در آینده ی شغلی فارغ التحصیلان داروسازی می تواند موجب آشنا شدن برنامه ریزان با نقاط ضعف و قوت و همچنین شناخت میزان اثربخشی و بهره وری این واحد درسی جهت اصلاحات بعدی گردد. در این تحقیق نگرش فارغ التحصیلان رشته داروسازی شاغل در شهر اصفهان در مورد تأثیر پایان نامه در آینده ی شغلی آنها بررسی می شود.

مواد و روشها: ابزار گردآوری اطلاعات، پرسشنامه ی خود ایفا بود که روایی و پایایی آن تایید گردیده بود. پرسشنامه ها توسط محقق توزیع و جمع آوری شد. نتایج حاصل با نرم افزار SPSS مورد بررسی قرار گرفته و با استفاده ازآمار توصیفی و استنباطی تجزیه و تحلیل شد.

یافته ها: ۱۰۴ نفر از فارغ التحصیلان این رشته مورد پرسش قرار گرفتند. نتایج توزیع میانگین ارزش میزانی نشان می دهد پایان نامه (با ارزش میزانی حدود ۳/۶) باعث ارتقای دانش نظری و مهارتهای پژوهشی دانشجو شده لیکن کمترین تاثیر را (با ارزش میزانی حدود ۲/۶) جهت انجام وظایف محوله در داروخانه دارد. به طور کلی نگرش فارغ التحصیلان نسبت به تأثیر پایان نامه در آینده ی شغلی آنهادر حد متوسط ارزیابی گردید.

نتیجه گیری: واحد پایان نامه به عنوان یک واحد تحقیقاتی می تواند ارتقاء توان پژوهشی فارغ التحصیلان رشته داروسازی را در پی داشته باشد. لیکن تاثیر آن در ارائه خدمات در داروخانه محل ابهام می باشد. در صورتی که موضوعات پایان نامه هارا با شغل آینده دانشجویان مطابقت بیشتری داد می توان انتظار داشت که در آینده شغلی آنها موثرتر باشد.

واژه های کلیدی: پایان نامه، داروساز، نگرش.

مقدمه

یکی از وظایف عمده دانشگاهها، آموزش و انجام تحقیق، پژوهش و ایجاد فناوری می باشد. لذا بخش های مختلف دانشگاه تلاش می نمایند فراگیران که همان دانشجویان می باشند را با این امر آشنا نموده تا بتواند با ایجاد تغییرات مطلوب در رفتار و عملکرد دانشجویان آنها را برای آینده شغلی خود آماده سازد (۳). انجام تحقیق وپژوهش در رشته های مختلف علوم پزشکی موجب ارتقا و پیشرفت علم پزشکی شده و به همین دلیل قسمت عمده ای از وظایف و فعالیتهای دانشگاه های علوم پزشکی را نیز تحقیق و پژوهش تشکیل می دهد و دانشجویان، مربیان و اساتید با تفکرات پژوهشگرانه امور آموزشی و درمانی خود را دنبال می کنند (۴). این امر در رشته ی داروسازی که مجموعه ای از علوم پایه و بالینی می باشد و با ارتباط دادن به این دو شاخه علم باعث تولید داروهای جدید و پیشرفت در علوم پزشکی می شود از اهمیت بیشتری برخوردار است. لذا برای انجام پژوهش های مفید در این رشته نیاز به پژوهشگرانی توانا و ماهر بوده و ارائه یک واحد پژوهشی در قالب پایان نامه می تواند دانشجو را برای پژوهشهای آینده آماده نماید (۵). پایان نامه به عنوان یکی از منابع اطلاعاتی مهم و با ارزش به ویژه در کتابخانه های دانشگاهی به حساب می آیند. با توجه به این اصل که یکی از رسالتهای مهم دانشگاه، تشویق و هدایت دانشجویان به امر پژوهش، اختراع و نوآوری است، نقش پایان نامه ها در این راستا بیش از پیش مشخص میگردد (۶). سالانه دانشجویان زیادی در مقطع دکتری عمومی داروسازی فارغ التحصیل شده وفارغ التحصیلی آنها منوط به انجام یک پایان نامه ی تحقیقی و پژوهش در زمینه مربوط به این رشته می باشد (۷). این پایان نامه ها در قالب ۸ واحد درسی به دانشجویان ارائه شده و با انجام آن قدرت ابتکار، اعتماد به نفس، پشتکار و روحیه جستجو گر دانشجو سنجیده شده که حاصل آن در قالب پایان نامه ارائه می شود (۸). اهمیت مسأله در این است که پایان نامه باید بتواند ذهن دانشجو را به گونه ای در مسیر تبیین و حل مسائل به حرکت درآورد که او را برای آینده شغلی او آماده سازد. براین اساس می توان گفت که پایان نامه مظهر ایجاد توان علمی واخلاق حرفه ای یک دانشجو است (۹). چنین نگاه آینده نگری به فرآیند

* نویسنده مسئول مقاله: دکتر سیدابوالفضل مصطفوی
آدرس: اصفهان، دانشگاه علوم پزشکی، دانشکده داروسازی و علوم دارویی، گروه فارماسیوتیکس، تلفن: ۰۳۱۳۷۹۲۲۵۸۱
e-mail: mostafavi@pharm.mui.ac.ir

[Downloaded from mededj.ir on 2026-11-29]

پایان نامه نویسی سبب می شودکه دانشجو ذهن خود را به گونه ای شگرف حول یک موضوع متمرکز کند و این امر به نوبه ی خود رشد علمی و ارتقای شخصیت حرفه ای آتی دانشجو را سبب می شود (۱۰). از سوی دیگر دانش و حرفه ی داروسازی حیطه ای گسترده از آگاهی ها، مهارتها و وظایف را در بر دارد که توجه به آنها در کیفیت آینده ی حرفه ای و شغل فارغ التحصیلان از اهمیت زیادی برخوردارمی باشد و پایان نامه نیز باید بتواند در ارائه این وظیفه نقش داشته باشد. آمارها نشان می دهد تنها ۱۰٪ از فارغ التحصیلان رشته ی داروسازی جذب بخش های پژوهشی و تحصیلات تکمیلی شده و بیش از ۹۰٪ جذب بازار کار می گردند که در این بین ۸۰٪ مستقیما در داروخانه و بقیه در صنایع داروسازی و یا کارهای اجرائی وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی مشغول به کار می شوند (۱۱). لذا به نظر می رسد پایان نامه تنها برای فارغ التحصیلانی که در مراکز پژوهشی و یا دوره های تحصیلات تکمیلی پذیرفته می شوند مفید فایده خواهد بود. اگر این پیش فرض صحیح باشد از بودجه های پژوهشی به صورت بهینه استفاده نشده و سرمایه هایی که در راه تحقیق و پژوهش دانشجویی به کار می رود از بین رفته محسوب می شود (۱۲). در این راستا یافتن یک رابطه ی منطقی بین انجام پایان نامه و مولفه های مربوط به آینده ی شغلی فارغ التحصیلان جهت افزایش بازده آموزش در دانشگاهها و اصلاح و بهبود روند آموزشی در حیطه مهارتی بیش از پیش ضروری به نظر می رسد. بررسی نگرش دانش آموختگان رشته داروسازی می تواند ما را در یافتن این رابطه یاری نماید چرا که مدلهای علت و معلولی نشان داده اند که نگرش ها بین عملکرد گذشته و موفقیت های آینده نقش واسطه ایفا می کنند (۱۳).

لذا در این مطالعه نگرش فارغ التحصیلان رشته دکتری حرفه ای داروسازی که در شغلهای مختلفی در شهر اصفهان مشغول به کار بودند نسبت به تأثیر پایان نامه در آینده ی شغلی آنها پرداخته شده تا مقیاسی کلی جهت تعیین میزان موفقیت در امر آموزش و پژوهش بدست آورده و نسبت به یافتن سمت و سوی صحیح آن در آینده با دید واقع گرایانه نگاه کرد. چرا که آزمونهای نگرش سنجش در پی کشف میزان مهارت یا دانسته ها نیستند بلکه توصیف کننده احساس افراد یا نحوه ی رفتار عادی آنها است. مقیاس های نگرش سنج شامل مجموعه ای از اظهار نظر های مثبت ومنفی پیرامون موضوع مورد نگرش است که به روشهای مختلف ساخته می شوند.

مواد و روشها

این مطالعه به صورت توصیفی- مقطعی در سال ۱۳۹۱ در بین فارغ التحصیلان دکترای حرفه ای داروسازی شاغل در شهر اصفهان انجام گردید. جامعه ی مورد بررسی شامل داروساران شاغل در داروخانه ها و کارخانه های شهر اصفهان و برخی از اساتید دانشکده ی داروسازی اصفهان می باشد که با توجه به وجود حدود ۴۰۰ داروساز در شهر اصفهان و با توجه به پژوهش های صورت گرفته قبلی (۱۴)، ۱۰۴ نفر محاسبه گردید. نمونه گیری به صورت تصادفی و با استفاده از فهرست اسامی داروخانه های شهر اصفهان، موجود در معاونت غذا و داروی دانشگاه علوم پزشکی اصفهان برای داروسازان شاغل در داروخانه ها صورت گرفت. بر همین اساس این پرسشنامه بین داروسازان شاغل در داروخانه های مستقر در شهر اصفهان نیزتوزیع شد. برای سنجش نگرش ها، تمایلات، گرایش ها و آرزوها مقیاس های مختلفی شامل مقیاس لیکرت، مقیاس افتراق معنایی، مقیاس گاتمن، مقیاس بوگاردوس و مقیاس تورستن پیشنهاد شده است. در این بین مقیاس لیکرت دارای مزایایی نسبت به سایر مقیاس هاست از جمله اینکه به تعداد زیادی گویه نیاز نداشته در نتیجه تهیه ی پرسش نامه و نمره دهی در این روش آسان تر از سایر روش هاست. همچنین نتایج حاصله دارای دقت و اعتبار بیشتری است لذا از این مقیاس استفاده گردید. ابزار جمع آوری اطلاعات پرسشنامه ی خود ایفا بود که بر مبنای مقیاس نگرش سنج ۵ رتبه ای لیکرت از «کاملا موافقم» تا «کاملا مخالفم» طراحی گردید که به ترتیب از پنج تا یک نمره گزاری شد. این پرسشنامه از نظر روایی محتوا و روایی صوری مورد تایید کارشناسان قرار گرفت. بدین ترتیب که برای این که روایی ظاهری شاخص، افزایش یابد تعدادی از اعضای هیئت علمی دانشکده داروسازی اصفهان، پرسشنامه ی مربوط را مرور کردند و دیدگاههای خود را جهت تطبیق هر چه بیشتر شاخص با سازه ی مورد نظر، اعلام داشتند که این دیدگاهها تا حد امکان در پرسشنامه وارد گردید. جهت بهبود بخشی به روایی محتوای پرسشنامه ابتدا یک مطالعه ی مقدماتی با استفاده از سوالات باز انجام گرفت و سپس بر مبنای آن پرسشنامه ی بسته ای طراحی گردید. برای پرسشنامه ی این پژوهش، در توزیع مقدماتی ۳۲ پرسشنامه استفاده شد که آلفای کرونباخ برای پرسشنامه ی نهایی ۰/۹۰۹ محاسبه گشته که از پایایی مناسبی برخوردار می باشد. این پژوهش شامل دو دسته متغیر می باشد: متغیر وابسته که نگرش داروسازان فارغ التحصیل شاغل در شهر اصفهان و متغیرهای زمینه ای که شامل سن، جنس، سال ورود، محل تحصیل، سال فارغ التحصیلی، موضوع پایان نامه، نحوه ی انتخاب موضوع، نوع پایان نامه، محل ارائه ی خدمت و گروه آموزشی ارائه دهنده پایان نامه می باشد. یکی از موضوعاتی که در این بخش به آن پرداخته شد نوع پایان نامه انجام شده بود. پایان نامه ها می توانند کاربردی، بنیادی یا هر دو باشند. در تعریف این واژها باید عنوان نمود که پایان نامه یا پژوهش بنیادی پژوهشی است که به کشف ماهیت اشیا، پدیده ها و روابط بین متغیرها، ساخت یا آزمایش تئوری ها و نظریه ها پرداخته و به توسعه ی مرزهای دانش کمک می کند. هدف اساسی این پژوهش ها تبیین روابط بین پدیده ها، آزمون ها و افزایش دانش موجود در یک زمینه خاص می باشد. پایان نامه یا پژوهش کاربردی پژوهشی است که با استفاده از نتایج تحقیقات بنیادی به منظور بهبود و به کمال رساندن روشها، ابزارها،وسایل، تولیدات، ساختارها و الگوهای مورد استفاده انجام می شود. هدف تحقیق کاربردی توسعه ی دانش کاربردی در یک زمینه ی خاص می باشد (۱۵). نوع پایان نامه ها می تواند کیفی، کمی و یا تجربی باشد. پژوهش کیفی عبارت است از فعالیت هایی چون مشاهده، مصاحبه و شرکت در فعالیت های پژوهشی که اطلاعات اولیه را در اختیار پژوهشگر قرار داده و در مرحله ی بعد مورد تحلیل قرار می گیرد (۱۶). پژوهش کمی در کل با شمارش و اندازه گیری سروکار دارد و شامل آزمایشها، آزمون های عینی و پیمایش های نمونه ای می باشد (۱۷).

با توجه به وسعت تحقیقاتی رشته داروسازی، تحقیقات و پژوهشها در زمینه های مختلفی در این رشته انجام می شود. بر این اساس گروههای مختلفی شامل گروههای فارماسیوتیکس، مفردات پزشکی، شیمی دارویی، داروشناسی و سم شناسی، داروسازی بالینی، در دانشکده های داروسازی راه اندازی شده تا بتوانند تحقیقات را درزمینه های مختلف هدایت کرده و انجام دهند. بخش دوم پرسشنامه شامل ۳۳ سوال در خصوص بررسی میزان تأثیر پایان نامه در آینده ی شغلی فارغ

[Downloaded from mededj.ir on 2026-11-29]

التحصیلان بود. همچنین در پایان در خصوص پیشنهاد جایگزینی درس یا دروسی با واحد پایان نامه از داروسازان شرکت کننده در مطالعه سوال شد. پرسشنامه توسط محقق به داروسازان تحویل و پس از تکمیل نسبت به جمع آوری آنها اقدام می گردید. در این پژوهش از روشهای توصیفی نظیر جداول توزیع فراوانی مطلق، درصد، میانگین و انحراف معیار جهت مقایسه اطلاعات جمع آوری شده از طریق پرسشنامه استفاده گردیده است. در بخش آمار استنباطی از t تک متغیره، t مستقل، تحلیل واریانس یک طرفه از طریق نرم افزار SPSS-18 انجام گرفت.

یافته ها

در مجموع ۱۰۴ فارغ التحصیل رشته داروسازی با مدرک دکترای حرفه ای در این مطالعه شرکت نمودند. سن آنها بین ۶۸-۲۳ سال و سالهای فارغ التحصیلی آنها از سال ۱۳۴۹ تا ۱۳۹۱ بود. از این تعداد ۶۳/۵٪ مرد و ۳۶/۵٪ زن بودند. ۸۶/۴٪ از دانشگاه علوم پزشکی اصفهان و ۱۳/۶٪ از سایر دانشگاهها فارغ التحصیل شده بودند. موضوع پایان نامه ۴۰/۸٪ آنها بر اساس تعریف کاربردی، ۳۷/۹٪ بنیادی-کاربردی و ۲۱/۴٪ بنیادی بود. ۷۸/۷٪ اظهار می داشتند که موضوع پایان نامه ایشان توسط استاد راهنما پیشنهاد شده و ۲۱/۳٪ نیز توسط دانشجو به استاد پیشنهاد شده و پذیرفته شده است. ۷۳/۳٪ از پایان نامه ی فارغ التحصیلان شرکت کننده در این مطالعه از نوع کمی و تجربی و ۲۶/۷٪ از نوع کیفی بوده است. از بین این فارغ التحصیلان ۷۰/۹٪ در داروخانه ها، ۱۵/۵٪ در دانشگاه ها و مراکز تحقیقاتی (که حدود ۷۰٪ آنها دارای مدرک .Ph.D بودند)، ۷/۸٪ در کارخانه های داروسازی و ۵/۸٪ در بیمارستان ها در حال خدمت بودند. گروههای آموزشی که این فارغ التحصیلان پایان نامه خود را در آن گذرانده بودند به ترتیب ۲۹/۱٪ در گروه فارماسیوتیکس، ۲۱/۴٪ در گروه فارماکوگنوزی (مفردات پزشکی)، ۱۶/۵٪ در گروه شیمی دارویی، ۱۱/۷٪ در گروه فارماکولوژی (دارو شناسی)، ۱۰/۷٪ در گروه داروسازی بالینی و ۱۰/۷٪ در سایر گروه ها بود.

جدول ۱. توزیع میانگین نمرات نگرش فارغ التحصیلان داروسازی

ردیف	سولات	میانگین و انحراف معیار
۱	انجام پایان نامه درارتقای دانش نظری و مهارتهای پژوهشی من موثر بوده است.	۳/۹۴±۱/۱
۲	انجام پایان نامه یک پروژه کاربردی برای من بوده است.	۳/۳۱±۱/۲
۳	پایان نامه وسیله ای جهت تبادل اطلاعات و تجربه بین من و استاد راهنما بود.	۳/۶۴±۱/۱
۴	من با انجام پایان نامه تنها وقت و هزینه را تلف نمودم.	۳/۵۲±۱/۱
۵	من با انجام پایان نامه تخصص در یک رشته خاص را کسب نمودم.	۳/۱±۱/۲
۶	من پایان نامه را تنها جهت رفع تکلیف واز سر اجبار انجام داده ام.	۳/۳۲±۱/۲
۷	پایان نامه من یک منبع مهم برای تولید علم بود.	۳/۱±۱/۱
۸	انجام پایان نامه در ارتقای اعتبار علمی من موثر بوده است.	۳/۴۲±۱/۱
۹	انجام پایان نامه برای من کاری خسته کننده و بیهوده بود.	۳/۵۹±۱
۱۰	من با انجام پایان نامه، به فردی صاحب نظر در رشته داروسازی تبدیل شده ام.	۲/۶۹±۱/۱
۱۱	پایان نامه من موثر و کاربردی بوده و با نیازهای روزجامعه منطبق است.	۳/۱۴±۱/۱
۱۲	من با انجام پایان نامه نکات جدیدی به دانش داروسازی افزودم.	۳/۱۶±۱
۱۳	انجام پایان نامه به تدوین و ارائه مقالات در مجامع علمی به من کمک کرد.	۳/۳۸±۱/۲
۱۴	پایان نامه به من کمک نمود تا ارتباط موثری با بیمار داشته باشم.	۲/۶±۱/۱
۱۵	انجام پایان نامه باعث ارتقای احساس رضایت و امنیت شغلی من شد.	۲/۸۴±۱/۲
۱۶	انجام پایان نامه در تقویت انگیزه ادامه تحصیل در من موثر بوده است.	۲/۹۵±۱/۲
۱۷	انجام پایان نامه در ارتقای سطح مهارتهای خدماتی- مشاوره ای من تاثیر نداشته است.	۲/۹۱±۱/۲
۱۸	انجام پایان نامه در ایجاد رابطه موثرکاری بین من و جامعه پزشکی نقشی نداشته است.	۲/۹۲±۱/۲
۱۹	انجام پایان نامه در ارتقای مهارت من در ساخت داروهای ترکیبی و ارائه فراوردهای آریشی – بهداشتی موثر است.	۲/۶۷±۱/۱
۲۰	انجام پایان نامه در برقراری رابطه موثر و اعتماد ساز بین من و بیمار نقش داشت.	۲/۶۷±۱/۲
۲۱	انجام پایان نامه در ارزیابی محتوای نسخ تداخلات و عوارض داروئی موجود در آنها به من کمک نمود.	۲/۶۱±۱/۱
۲۲	انجام پایان نامه راه انجام پژوهش را به من نشان داد.	۳/۳۸±۱/۱
۲۳	انجام پایان نامه در ایجاد ارتباط فعال و پایدارمن با مراکز تحقیقاتی کارخانجات داروسازی و مراکز درمانی موثر بود.	۲/۸±۱/۲
۲۴	انجام پایان نامه در ارائه الگوهای رفتاری و غذایی مناسب هر نسخه به تفکیک گروه سنی و جنسیتی مخاطب به من کمک نمود.	۲/۷±۱/۱
۲۵	انجام پایان نامه در شناخت من از مراکز تولید عرضه دارو بازاریابی سفارش دهی خرید و عرضه دارو به متقاضیان نقشی نداشت.	۲/۷۵±۱/۱
۲۶	انجام پایان نامه در تقویت خلاقیب و نوآوری در من موثر بود.	۳/۴۷±۱/۱
۲۷	انجام پایان نامه در مهارت من جهت ارائه داروهای بدون نسخه (OTC) بر پایه شناخت صحیح بیماریها موثر است.	۲/۷۸±۱/۱
۲۸	پایان نامه در انجام وظایف من در داروخانه تاثیری نداشت.	۲/۴۶±۱/۲
۲۹	انجام پایان نامه در استفاده از نرم افزارهای تخصصی و منابع پژوهشی (ژورنالها کتب و اینترنت) به من کمک نمود.	۳/۷۴±۱/۱
۳۰	با انجام پایان نامه من قادرم که هدایت و انجام یک پژوهش مستقل را به عهده بگیرم.	۳/۶±۱/۲
۳۱	پایان نامه این توان را به من داد که در برخورد با مشکلات محققانه برخورد و مشکلات را حل نمایم.	۳/۶۳±۱
۳۲	پایان نامه به من کمک نمود تا شغل فعلیم را بهتر مدیریت کنم.	۳/۱±۱/۲
۳۳	فکر می کنم پایان نامه باید از دروس داروسازی حذف شود.	۳/۶۵±۱/۲

[Downloaded from mededj.ir on 2026-11-29]

بر اساس نتایج آزمون t تک متغیره، نگرش فارغ التحصیلان داروسازی نسبت به تأثیر پایان نامه در آینده ی شغلی آنها در حد متوسط محاسبه شد. رابطه معناداری بین نگرش فارغ التحصیلان با سن، جنس، محل تحصیل، موضوع پایان نامه، نحوه ی انتخاب موضوع، نوع پایان نامه، محل ارائه خدمت و گروه آموزشی پایان نامه فارغ التحصیلان مشاهده نگردید ($P\leq ۰/۰۵$). نتایج توزیع میانگین ارزش میزانی (جدول۱)، نشان داد که بیشترین میانگین ارزش میزانی در پاسخ سوالات مربوط به کسب دانش نظری و مهارتهای پژوهشی (شامل سوالات ۱،۲،۳،۱۳،۲۲،۲۹،۳۰و۳۱) می باشد. کمترین میانگین ارزش میزانی نیز مربوط به سوالاتی (شامل سوالات ۱۱،۱۴، ۱۵–۱۸، ۱۹–۲۸، ۲۷، ۲۵، ۳۱و۳۲) است که تاثیر پایان نامه در انجام وظایف فرد در داروخانه را مورد بررسی قرار می دهد.

سوالاتی که در خصوص کسب مهارت حل مسئله می باشد (شامل سوالات ۵،۷،۸،۱۲،۱۶،۲۶) فاصله بین این دو حیطه را در اختیار دارند (نمودار ۱). همچنین در مورد سوال آخر این پرسشنامه که مربوط به پیشنهاد حذف درس پایان نامه از دروس داروسازی بود از مجموع ۱۰۴ پرسشنامه ی جمع آوری شده ۶۸ مورد کاملا مخالف و مخالف، ۱۹مورد بدون نظر و ۱۷ مورد کاملا موافق و موافق را انتخاب نموده بودند.

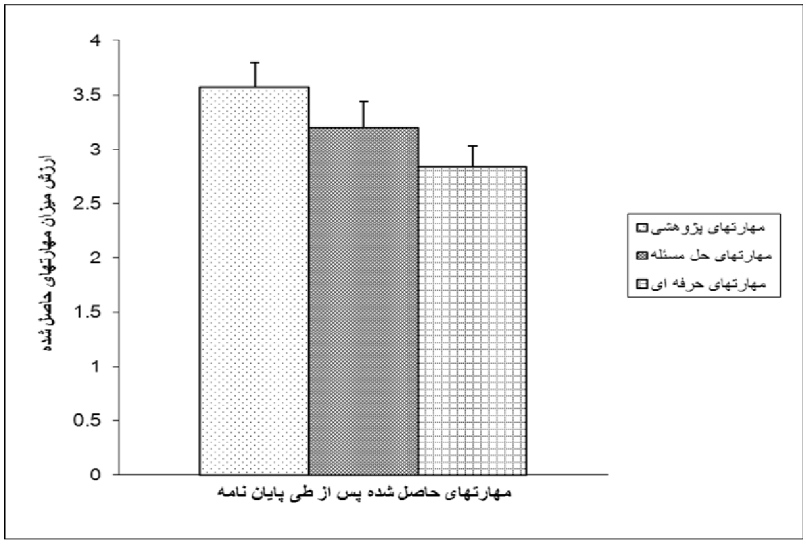

نمودار ۱. بیشترین و کمترین مهارت ایجاد شده پس از طی پایان نامه توسط فارغ التحصیلان رشته داروسازی

بحث و نتیجه گیری

هیچ گونه حرکت علمی و منطقی بدون پشتوانه ی تحقیقاتی امکان پذیر به نظر نمی رسد (۱۸). در داروسازی نیز تحقیقات زمینه ساز راهکار های جدید با هدف مقابله با بیماریهایی است که سلامت انسان را به خطر می اندازد (۱۲) و این تحقیقات اصلی ترین نمود خود را در واحد پایان نامه نمایان می سازد (۸). اطمینان از کسب تجربه ی پژوهشی توسط دانشجویان داروسازی نیز یکی از مهم ترین اهداف فرآیند پایان نامه است (۱۹). نتایج حاصل نیز نشان می دهد که شرکت کنند گان در این تحقیق، پایان نامه را زمینه ای جهت افزایش مهارتهای پژوهشی و کسب تجربه در این زمینه می دانند (جدول۱). انجام پایان نامه مهارت تحقیق را افزایش داده و افزایش دانش و عملکرد مثبت آموزشی برای دانشجو در پی دارد. این موضوع به اشکال مختلف بررسی شده و هدف انجام مطالعات متعددی قرار گرفته است (۲۴–۲۰). رشته های وابسته به علوم پزشکی نیزکه آموزش تحقیق را وارد دوره های دستیاری خود کرده اند ارزیابی مثبتی از این روند داشته و انجام پایان نامه را ضروری دانسته اند (۲۶–۲۵). لذا ضرورت و تاثیر مثبت انجام تحقیقات بر یادگیری بیشتر و تربیت محقق در رشته هایی که انجام پایان نامه برای آن تعریف شده است اثبات شده و بدیهی می باشد (۱۲). لیکن پاسخ درستی به این سئوال که تحقیقات پایان نامه ای چقدر در آینده حرفه ای فارغ التحصیلان این رشته ها موثر است داده نشده است. رشته داروسازی به عنوان یک حرفه معرفی شده و فارغ التحصیلان این رشته عمدتا پس از اتمام تحصیلات در داروخانه ها مشغول به کار می شوند. به عبارت دیگر در ایران دکتر داروساز برای ارائه خدمت در داروخانه تربیت شده و حتی کسانی که در دیگر مراکز مرتبط مشغول به کار می شوند شغل اصلی خود را ارائه خدمت در داروخانه ها دانسته و به نحوی ارتباط خود را با این مرکز حفظ می نمایند. در مطالعه حاضر کم ترین ارزش میزانی پاسخ ها مربوط به سوالاتی (مانند سوالات ۱۴–۲۱،۲۴،۲۵،۲۷و۲۸) بوده که به وظایف مورد انتظار از داروساز در داروخانه اشاره دارد. بر اساس این نتایج انجام پایان نامه در تامین این انتظار داروسازان موفق نبوده و کمک چندانی به کسب تجربه برای فارغ التحصیلان شاغل در داروخانه ها نکرده است. اینکه ارزش میزانی حاصل از پاسخ به این سوالات نزدیک به میانگین مورد انتظار است و یا برخی از سوالات که به نظر متضاد می رسند (مانند سوالات شماره ۲و ۴) نشان می دهد فارغ التحصیلانی که در دیگر مراکز به کار مشغول شده اند انجام پایان نامه توانسته تا حدی انتظار آنها را بر آورده نماید. علاوه بر آن از این نتایج می توان استنتاج نمود که حتی آنانی که در داروخانه ها مشغول به کار شده اند پایان نامه تا حدی انتظارات آنان را بر آورده نموده لیکن ایشان انتظار بیشتری از تاثیر پایان نامه در آینده شغلی خود داشته اند. در مطالعه ای مشابه که نظرات دانشجویان و دستیاران داروسازی در خصوص تحقیقات علوم دارویی به

[Downloaded from mededj.ir on 2026-11-29]

طور عام در ایران انجام شده است علت کاهش انگیزه ادامه تحصیل در بین دانشجویان داروسازی را برآورده نشدن انتظارات علمی دانشجویان، عدم کاربرد مطالب آموخته شده در طی دوران تحصیل در کارخانه و داروخانه عنوان کرده و ارزش نتایج تحقیقات دانشگاه ها را صرفا انتشار نتایج این مطالعات بیان نموده اند. به اعتقاد این افرادسیاست گذاریهای آموزشی در دانشکده های داروسازی برمبنای تربیت داروساز برای ارائه خدمت در داروخانه بنا شده و انجام تحقیقات نمی تواند در این زمینه تاثیر والایی داشته باشد.

جالب است دقت نمائیم که نتیجه مطالعه فوق با این مطالعه هم خوانی داشته به گونه ای که اکثر شرکت کنندگان در مطالعه قبلی معتقدند نقش تحقیقات در کیفیت تحصیلی و آینده شغلی دانشجویان داروسازی ایجاد فرصت ها یی برای عزیمت به خارج از کشور بوده و برای فارغ التحصیلانی که آینده شغلی آنها در داروخانه رقم می خورد خالی از فایده است (۱۲). ایشان معتقدند که حتی در حالت معمول این تجربه ها برای صنعت نیز مثمرثمر نمی باشد. البته افراد شرکت کننده در این مطالعه برخی از مطالعات تحقیقاتی را از این جرگه خارج نموده که تعداد آنها بسیار محدود بوده و بیشتر تحقیقات پرسشنامه ای و کیفی مانند بررسی وضعیت ساختار نظارت بر دارو و موارد مشابه را مفید فایده دانسته اند (۱۲).

با توجه به سوالی که در خصوص حذف درس پایان نامه از دروس داروسازی مطرح گردید،اکثر فارغ التحصیلان با حذف آن مخالف بودند اما در خصوص سوال ذیل این پرسش نامه که در خصوص جایگزینی درس یا دروسی با پایان نامه از ایشان سوال شده بود نظرات جالبی بدست آمده که در این جا به بررسی آن می پردازیم. در بین موافقان حذف این درس، فارغ التحصیلان دروسی همچون کارآموزی، درمان شناسی، واحدهای صنعتی و آزمایشگاهی را پیشنهاد داده اند. با توجه به نتایج حاصل از سوال ۲۸ نیز این پیشنهاد چندان دور از ذهن نمی باشد چرا که عمده فارغ التحصیلان همانطور که درمقدمه اشاره شد در محیط داروخانه ها مشغول به فعالیت بوده و دروس فوق الذکر را بیشتر با فعالیت خود هم خوان دیده و نشان دهنده ی نیاز فارغ التحصیلان به این دروس می باشد.

بخش دیگری از موافقان حذف این واحد درسی، آن را تنها برای کسانی که قصد شرکت در آزمون .Ph.D و کار در مراکز تحقیقاتی دارند ضروری می دانند و خواستار ارائه ی این درس به طور اختیاری برای چنین افرادی هستند. برطبق نتایج حاصل از مطالعات دیگر نیز عده ای عقیده دارند گذراندن این گونه دروس برای فارغ التحصیلانی ضرورت دارد که پس از فراغت از تحصیل به کارهای دانشگاهی و تحقیقاتی می پردازند و برای سایر دانشجویان، گذراندن آموزش پژوهش در حد یادگیری (user) و نه انجام دهنده (doer) کفایت می کند (۲۹-۲۷) و بنابر این به نوعی آن را اختیاری در نظر می گیرند. نگارنده نیز با این پیشنهاد که در س پایان نامه صرفا برای علاقمندان به ادامه تحصیل در این رشته اجباری باشد موافق بوده و معتقد است انجام اجباری پایان نامه باعث اتلاف وقت و بودجه برای دانشجویان این رشته و دانشکده های داروسازی می باشد.

در مطالعه ی دیگری که نظرات اساتید راهنمای پایان نامه های دانشکده پزشکی در دانشگاه علوم پزشکی اصفهان در خصوص فرآیند پایان نامه در دوره پزشکی عمومی انجام شده است اکثر اساتید راهنما انجام پایان نامه را برای دانشجویان لازم تشخیص داده اند. لیکن دانشجویان این رشته، بر خلاف اساتید خود با حذف پایان نامه از دوره تحصیل آنها موافق بودند (۳۰). شاید این اختلاف نظر ناشی از بازده کم آموزشی پایان نامه برای دانشجو وامکان استفاده از نتایج حاصل از پایان نامه برای اساتید راهنما مانند چاپ مقاله و یا استفاده از آن در فرآیند ارتقای رتبه ایشان می باشد (۱۲). با این حال، هر دو گروه در مورد اختیاری بودن این درس دیدگاه نسبتا مشابهی داشته اند.

در مطالعه حاضر مخالفان حذف این درس با حذف کامل این واحد درسی مخالف بوده و خواستار تغییراتی در این واحد درسی می باشند. از جمله این تغییرات، تغییر در نحوه نگارش پایان نامه می باشد. بر اساس مطالعه ای مشابه که با همکاری اینترنهای پزشکی انجام شده است ۷۱/۴٪ دانشجویان به ثبت نتایج در قالب مقاله گرایش داشته و ۶۷٪ اعلام نموده اند که در صورت اختیاری بودن انجام پایان نامه از نگارش آن صرف نظر می کردند (۳۱).

با توجه به نتایج حاصل از این مطالعه و مطالعات مشابه می توان نتیجه گیری نمود که دانشجویان و فارغ التحصیلان رشته های حرفه ای مانند پزشکی و داروسازی با انجام پایان نامه به علت عدم تاثیر آن در آینده شغلی آنها موافق نمی باشند. البته عدم کاربردی بودن موضوعات پایان نامه های این رشته نیز یکی دیگر از مواردی است که باعث بی انگیزه گی و عدم اشتیاق دانشجویان در انجام پایان نامه می باشد. چرا که اکثر موضوعات تحقیقاتی که جهت انجام پایان نامه به دانشجویان پیشنهاد می شود با نیاز جامعه هماهنگ نمی باشد (۳۲). این موضوع در مطالعه پیشگفت مورد بررسی قرار گرفته واکثر اساتید دانشکده پزشکی کیفیت پایان نامه ها را در حد خوب و متوسط ارزیابی کرده اند. لیکن اغلب آنها ارائه ی نتایج را در جوامع علمی ارزشمند ندانسته و یا در مورد آن مطمئن نبوده اند. در این خصوص نظرات دانشجویان با اساتید هم خوانی داشته است. لذا کاربردی تر شدن پایان نامه ها و جلوگیری از بایگانی شدن آنها می تواند باعث افزایش انگیزه دانشجویان در انجام پایان نامه و تغییر نظرات ایشان در این خصوص باشد (۱۲).

به طور کلی نتایج پژوهش حاضر نشان می دهد که واحد پایان نامه به عنوان یک واحد تحقیقاتی برای ارتقاء توان پژوهشی فارغ التحصیلان رشته های حرفه ای مانند داروسازی می تواند موثر بوده و جهت انجام فعالیتهای پژوهشی راهکار مناسبی است. لیکن تاثیر آن در آینده شغلی آنها محل ابهام بوده و تجدید نظر در آن ضروری می باشد. در صورتی که نتوان این واحد را از دروس دانشجویانی که آینده حرفه ای دارند حذف و یا جایگزین نمود پیشنهاد می شود تغییراتی در نحوه وزمان ارائه ی آن صورت گیرد. به گونه ای که موضوعات ارائه شده از سوی اساتید راهنما با نیاز جامعه هم خوانی بیشتری داشته و قابلیت طرح در جوامع علمی را نیز داشته باشد تا انگیزه برای انجام آن در دانشجویان بیشتر شود. با توجه به آنکه این فارغ التحصیلان به طور عمده در داروخانه ها مشغول به تحصیل می شوند، موضوعات پایان نامه ها با آینده شغلی آنان هماهنگی بیشتری داشته باشد.

تقدیر و تشکر

بدینوسیله از حمایتهای مالی و حقوقی معاونت محترم پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی اصفهان و همچنین کلیه داروسازانی که در انجام این طرح شرکت نمودند تشکر و قدردانی می نماید.

[Downloaded from mededj.ir on 2026-11-29]

Isfahan Pharmacists' Attitude toward the Influence of Dissertation Topics on Job Prospect

S.A. Mostafavi (PharmD, PhD)[1*], N. Parvaresh(PharmD)[2]

1. Department of Pharmaceutics, School of Pharmacy and Pharmaceutical Sciences, Pharmaceutical Sciences Research Center, Isfahan University of Medical Sciences, Isfahan, Iran
2. School of Pharmacy and Pharmaceutical Sciences, Pharmaceutical Sciences Research Center, Isfahan University of Medical Sciences, Isfahan, Iran

Biannual Medical Education,Babol Univ Med Sci; 2(2); Spring, Suymmer 2014; pp: 22-29

Received: May 3th 2014, Revised: August 5th 2014, Accepted: August 9th 2014.

ABSTRACT

BACKGROUND AND OBJECTIVE: Pharmaceutical students have to undertake a research project named dissertation, in the subjects related to their courses. Most of these projects, are not related to service providing in a pharmacy and usually are related to other research areas. Assessment the effect of dissertation on job prospect of graduated pharmaceutical students can be effective in determination of strength and weakness points in the efficacy of this course and can be used for future improvements. In this study we examined the attitude of pharmacists working in the city of Isfahan, Iran on the influence of dissertation topics on their job prospect.

METHODS: A self- administered questionnaire which its validity and reliability have been confirmed, was used for data collection. Questionnaires were distributed and collected by the researcher. Data were analyzed by SPSS software, using descriptive and analytic statistical tests.

FINDINGS: 104 individuals among pharmacists were assessed. The distribution of the mean of value rate showes that dissertation (value rate: 3.6) can improve the knowledge and research competences of the student, but has the lowest affect (value rate:2.6) on related responsibilities in a pharmacy. In general, the attitude of participants about the effect of dissertation on their future job, was at moderate range.

CONCLUSION: It can be concluded that dissertation as a research discipline can have an influence on the research competency of graduated pharmaceutical students but its effect on service providing in a pharmacy should be more studied. If the subjects of dissertations are more directed toward the future jobs of the students, it will be expected to have more effect on their future activities.

KEY WORDS: *Dissertation, Pharmacist, Attitude*

[*]**Corresponding Author;** Sayed Abolfazl Mostafavi

Address: School of Pharmacy and pharmaceutical Sciences, Isfahan University of Medical Sciences , Isfahan, I.R.Iran

Tel: +983137922581

E-mail:mostafavi@pharm.mui.ac.ir

[Downloaded from mededj.ir on 2026-11-29]

References

1.Sabouri AA. Evaluation of research publication in Iran at 2002. Rahyaft.; (28), 2002; 87-95. [In Persian]

2.Sabouri AA. A review on science production in Iran at 2003. Rahyaft. (31), 2003; 21-3. [In Persian]

3.Mohammadi R, Fathabadi J, Yadegarzade GR, Mirza Mohammadi MH, Parand K. Tehran: National Organization for Educational Testing Publication Center; 2006. Chapter 4. Quality Evaluation In Higher Education: Concepts, Principle, Approach and Criteria; pp. 107–10.

4.Ghenaee MF, Shafagi A, Faridi M, Nikzad H, Azimi SA. A 5-year evaluation on student dissertation at guilan University of Medical Sciences. Journal of Gilan University of Medical Sciences. 7(26), 1998; 9- 15. [In Persian].

5.Peiravi H , Fekri F, Gachkar l, Azargashb A. Qualitative and quantitative changes in medical theses And assessing the factors affecting them. Pajohande. 14, 1999; 97-108. [In Persian].

6.Jafari F , Tabibian F , fatemi T. Structure and Characteristics of Postgraduate Dissertations of Isfahan University of Medical Sciences (1989-1999)]. Iranian Journal of Medical Education. 3(1), 2003;15-22.

7. Kolahi A, Farsar AR, Molavi Nojumi M, Kolahi S, Maleh Afzali H. [Moghayeseye keyfiate payan name haye doktorie omumie pezeshkie daneshgah haye olum pezeshkie keshvar dar sal haye tahsilie 1991-92 va 1998-99]. Hakim. 2003; 6(2). [In Persian].

8. Organi H, Mahdavi R, Farajallahi AR, Mahjale Nayebi AR, Pourabbas R, Mohammad Alizad S, et al. Writing a thesis in Tabriz University of Medical Sciences. Tabriz: University of Medical Sciences, Office of Vice Chancellor for Research; 2004: 3. [In Persian]

9. Khaki, G.R. Research Methods, the approach to the dissertation 2nd ed, Tehran, Baztab Publication, 2005:pp89-108.

10.Sobhani AR,Pour Ramezan,Zaker Nnaghibi SA. Does students at medical schools follow the instruction of writing their dissertation. journal of Guilan University of Medical Sciences. 7(25), 1999; 1-8.

11. Eskandar M (84/06/29) . Most of the pharmacy students have no hopes to their job prospects. Retrieved from http://www.farsnews.com/newstext.php?nn=8406290071

12.Khalaj A,Shokraiee K,Seyfi P,Mesgarpour B,Adhami HR. Qualitative assessment of graduate and undergraduate students views of the Tehran faculty of pharmacy about pharmaceutical research in Iran. Hakim. 9(1), 2006;45-51

13.Eccles, J. S.Predictors of math anxiety and its influence on young adolescents, course enrollment intention and performance in mathematics. J of Edu Psycho1990; 82: 60-70.

14.Alizade N. Survey of knowledge, attitude and performance of Isfahan pharmacists toward herbal medicine. (pharm D. thesis), School of pharmacy and pharmaceutical sciences. Isfahan University of Medical Sciences. Isfahan, Iran. 2009 pp 14-30.

15.Habibi A (2013.4.3). An introduction to mothods of research. Retrieved from http;//www.Parsmodir.com/db/ research/research-intro.php.

16.Rahmanzad M (2013.6.24). Qualitative Research. Retrieved from http;//pajoohe.com/25514/ 1index.php?page= definition&UID=35095.

17.Doobashi MM (27/2/1391). Comparative evaluation of quantitative and qualitative research in social researches. Retrieved from http://media-religion-culture.persianblog.ir/post/17.

18.Aminipour MR, Ghasemi MH. Evaluation of research proposals written by medical students for their theses]. Journal of Shaheed Sadoughi University of Medical Sciences and Health Services 8(2), 2000;86-90. [In Persian]

19.Eftekharzadeh A. National health research system from the viewpoint of international organization.Tehran: Publication Center of Medical Sciences Research 2003. pp 12 [In Persian].

20.Griswold K, Silverstein D, Lenkei E, Fiedler R. Research skills for medical students: a summer assistantship in family medicine. Fam Med 1991; 23(4): 306-7.

[Downloaded from mededj.ir on 2026-11-29]

21.Godkin MA. A successful research assistantship program as reflected by publications and presentations.Fam Med 1993; 25(1): 45-7.

22.Legardeur B, Lopez A, Johnson WD. Evaluation of short research experiences in cancer. J Cancer Educ 1993;8:265-268.

23.Brehm BJ. Enhancing didactic education through participation in a clinical research project. J Am Diet Assoc 1999; 99(9): 1090-3.

24.Tollan A, Magnus JH. Writing a scientific paper as part of the medical curriculum. Med Edu 1993; 27(5): 461-4.

25.Smith KJ, Mohn K, Pinevich AJ, Nasca TJ. Residency requirements for scholarly activity. Acad Med 1996; 71(3): pp 214.

26.Kmiot WA, Neoptolemos JP, Temple JG. Research in higher surgical training the West Midlands view. Ann R Coll Surg Engl 1993; 95(5 Suppl): 147-9.

27.Brower FL, Timmins ME. A survey of the ways master's level nursing students learn the research process. J Nurs Edu 1999; 38(3): 128-32.

28.McClellan DA, Talalay P. MD PhD at the Johns Hopkins University school of Medicine 1962-91. Acad Med 1992; 67(1): 36-41.

29.Frieden C, Fox BJ. Career choices of graduates from Washington University's Medical Scientist training program. Aced Med 1991; 66(3): 162-4.

30.Changiz T, Adibi P, Hosseini M, totonchi M. Viewpoints of Supervisors about the Problems in the Process of Dissertations for General Medicine Program at Isfahan University of Medical Sciences]. Iranian Journal of Medical Education. 3(1), 2003; 23-33. [In Persian].

31.Mahmoudi M,Mahmoudi M,Sohrabi A,Moradi A. Medical Interns Views about Thesis Process at Isfahan University of Medical Sciences in 2010. Iranian journal of medical sciences. 11(9), 2012 ;1404-1410.

32.Weihrauch M, Wober A, Wettle D, Pabst R. Der Weg Zum. The path to doctor of medicine how do doctoral candidates evaluate their dissertation? Dtsch Med Wochenschr 1998; 123(13); 375- 80. [Abstract]

[Downloaded from mededj.ir on 2026-11-29]